

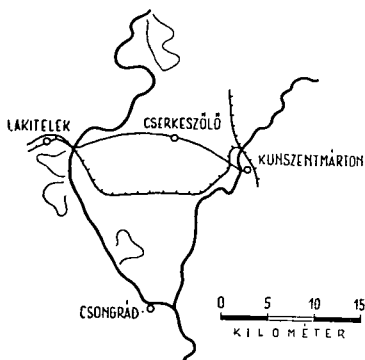
A HÉVÍZ SZEREPE CSERKESZŐLŐ TELEPÜLÉSVISZONYAINAK ALAKÍTÁSÁBAN

Írta: MOHOLI KÁROLY

Bevezetés

Tiszazug csaknem középtáján a Kecskemét—békéscsabai főútvonal mentén fekszik Tiszakürt egykori külterületéből alakult Cserkeszőlő. Még egy évtizeddel ezelőtt Kisasszonyszőlők néven mint a tiszaszugi szőlőtermesztés egyik jellegzetes területe volt ismeretes a tájban. Országos viszonylatban azonban kevesen tudtak arról, hogy itt nagy értéket képviselő hévizünk van, mely gyógyászatra és fűtésre egyaránt felhasználható.

A hévíz feltárása az 1940-es években az Alföld területén folyt kőolajkutatásokkal kapcsolatos. Mivel a 2300 méter mélységből feltörő hévforrás a további fúrásokat megakadályozta, a kutat lezárták. 1949-ben azonban megnyitották, de felhasználására ekkor még nem került sor. A 80°-on felüli hőmérsékletű ásványi anyagokban gazdag ártézi víz értékét a környező területek lakói hamarosan felismerték. Már kora tavasszal, de főleg nyáron sokan ültek a hévízzel átitatott homokba és kerestek gyógyulást reumatikus és egyéb szervi bántalmak esetében. Kedvező fekvése következtében rövidesen távolabbi helyekről is mind több látogatót vonzott, noha még a legelemibb felszerelések hiányoztak.

A nagyobb mennyiségben feltörő hévíz a központi szervek figyelmét is felkeltette. 1952-ben az Országos Tervhivatal is foglalkozott a víz hasznosításának lehetőségével. A kezdeti tervezetek során a gyógyvíz rendszeres felhasználása mellett sok szó esett a melegvízfűtéses primőr konyhakertészet létesítéséről. Főleg a környező községek termelőszövetkezetei mutattak nagy érdeklődést a termásvíz felhasználása iránt. A Martfűi cipőgyár pedig dolgozóinak számára kívánt kisebb fürdőt és üdülőt létesíteni.

A település fejlesztésének helyi igényei rövidesen alapot is teremtettek, hogy Tiszakürt külterülete önálló községgé váljon. Az 1952-ben megalakult új község Cserkeszölő, a természet adta lehetőségek helyes felhasználásával gyorsan a haladás útjára lépett. Megkezdődött a hévíz hasznosításának tervszerű kidolgozása és a község központjának kiépítése. Kormányzatunk, úgy a fürdőhely kialakításához, mint a primőr konyhakertészet létesítéséhez bőkezű beruházási összegekkel járult hozzá.

Természeti viszonyok

Cserkeszölő a Tiszazug közepén fekszik. Központi része újpleisztocén szélújta homokfelszín, míg nyugati és keleti peremére az infúziós lösz, északnyugati részére pedig az alluviális síkság jellemző.

A *felszín kialakulása* sok tekintetben mutat hasonlóságot a Duna—Tisza közéhez. A futóhomok és a lösz települése igen érdekesen jelentkezik. Amint a Duna—Tisza közén az oholocénben újra mozgásba jött homok több helyen elborította a lösz felszínét, úgy ehhez hasonló jelenséget a tiszazugi homokfoltoknál észlelhetünk. Ez egyben bizonyíték arra vonatkozólag is, hogy a terület természetes folytatása a Duna—Tisza közének és csupán a Tisza oholocén fenyő—nyír korszakában választódott el a két homokvidék. A Duna—Tisza közti homokkal való azonosságát főleg a fúrásminták mikromineralógiai vizsgálata támasztotta alá. A lakiteleki és tiszazugi, valamint a tiszakécskei és tiszaföldvári homokminták azonos összetételűek voltak. Érdekességként említhető meg, hogy a 3-nál nagyobb fajsúlyú ásványok közt uralkodó szerepe van a Dunára nagyon jellemző — a Tiszában egyáltalán nem található — gránátnak [1].

A nagyobb kiterjedésű és magasabb szintű homokfelszínek mellett jellemző a folyókanyarulatok, egykori medrek által csipkézett újpleisztocénkori infúziós löszhátság. Ilyenekkel találkozunk Cserkeszölő keleti határában a Kunszentmártonnal érintkező részekén és az ún. Cserkehalom környékén.

Nyugaton a homokfelszín követő löszhátság a tiszai ártér különböző korú szintjébe megy át. A legmélyebb részt a Bába-tó környéke jelzi. Délnyugaton Tiszaug—Tiszásas vonalában a homokfelszín csaknem a Tisza alluviális szintjéig tart.

Az újholocénben megújult homokmozgás eredményeképpen több helyen vékony lepelhomok található. Ezek csekély mértékben kiemelkednek a környező részek szintjéből, és a lényegesen eltérő talajviszonyok, valamint növénytakaró folytán könnyen felismerhetők.

A *táj felszíni formáinak* kialakításában nagy szerepe volt a folyóvíznek. A Tisza Tiszaföldvár—Körös torkolata közötti szakaszon 5,8 cm/km esése következtében tipikusan középszakasz jellegű. A szabályozáskor levágott ka-

nyarulatok mellett a természetes kanyarlevetélések a táj jelentős morfológiai tényezői. A hajdani kanyar roncsai fellelhetők Cserkeszőlő északnyugati részén a Bába-tó és folytatásában a Földes-lápos ívében. Délkeleten már a Körös egykori meanderei teszik változatosabbá a tájat. Ilyenek a Cserkehalomtól keletre fekvő Nagy-ér és a nyugatra levő Görbe-ér.

Területünket a nagyobb tiszazugi tájegység *éghajlati* sajátosságaival jellemezhetjük. Természetes azonban, hogy a változatos morfológiai és talajviszonyok következtében mikroklimatikus eltérések adódnak. A község nagykiterjedésű homokterületein jól érvényesül a fényvisszaverődés és a nagyobb fokú felmelegedés. Ennek következtében a magasabb fényigényű gyümölcs- és szőlőtermesztés számára mutatkoznak kedvező feltételek.

A tiszántúli területre általában jellemző éghajlati sajátosságok itt is kifejezésre jutnak. Az igen meleg nyarat néha zord tél váltja fel. Nagy a tél és a nyári középhőmérséklet közötti ingadozás. Az 50 éves átlag $10,7\text{ }^{\circ}\text{C}$. Január középhőmérséklete $-1,8\text{ }^{\circ}\text{C}$, júliusé $22,2\text{ }^{\circ}\text{C}$. A középhőingadozás mértéke $24\text{ }^{\circ}\text{C}$, nagyobb az országos átlagnál. Az eddig legnagyobb meleget 1950. július 1-én mérték ($38,8\text{ }^{\circ}\text{C}$), míg a leghidegebb 1942. január 24-én volt ($28,3\text{ }^{\circ}\text{C}$).

Az 1960 órás napfénytartam az országos átlag felett áll. Ezen a téren csak a Duna—Tisza köze déli része kedvezőbb fekvésű. Mezőgazdasági szempontból igen jelentős a vegetációs idő magas hőösszege. 50 éves átlaga $3350\text{ }^{\circ}\text{C}$. Az évi csapadékmennyiség 550 mm alatt van. Ettől azonban mindkét irányban nagy eltérések adódhatnak. Így pl. 1952-ben az országos átlagot messze meghaladóan 758 mm eső hullott, míg 1947-ben csupán 302 mm volt az évi csapadék mennyisége. Hasonlóan alacsony (410 mm) érték volt 1950-ben és 1956-ban (461 mm).

Igen kedvező mikroklimatikus sajátosságokat mértek a humuszos homoktalajokon. Itt a felmelegedés csaknem megegyezik a réti és öntéstalajokéval, de a napi ingadozás mértéke felette csekély [2]. A felmelegedés és lehűlés nagyon egyöntetű.

Az aránylag rövid múltra tekintő *talajok* kialakulásában a dunai finomszemű meszes homok, a Tisza — Körös finomszemcséjű mésztelen iszapos-homokos üledékei, valamint az infúziós lösz vettek részt. A legelőrehaladottabb állapotban a löszhátság mezősegi talajai vannak. Ezt követik a szikések és az idősebb öntéstalajok. Legfeljebb egy évszázados múltra becsülhetők a mentett ártéren, valamint a homokon alakult talajok.

Cserkeszőlő a Tiszazug nagykiterjedésű déli *homokterületéhez* tartozik. Rajta a tiszai medertől kelet felé fokozatosan növekszik a homok vastagsága, majd a középső részétől ismét elvékonyodik. Néhol a homok a mezősegi talaj lösz anyakőzetét beborító lepelhomokká vékonyodik. Így a nagyobb magasságra emelkedő buckákon (108 m magassági pont környéke) a futóhomokra emlékeztető jellegtelen talajszelvények vannak [1].

A délnyugati részeken, továbbá Égett-halom és Görbe-ér környékén sok a laza homok. Ezzel szemben a község déli határát övező csépai Öreg-szőlők és Korhány elnevezésű helyeken a humuszos homok aránya kedvezőbb.

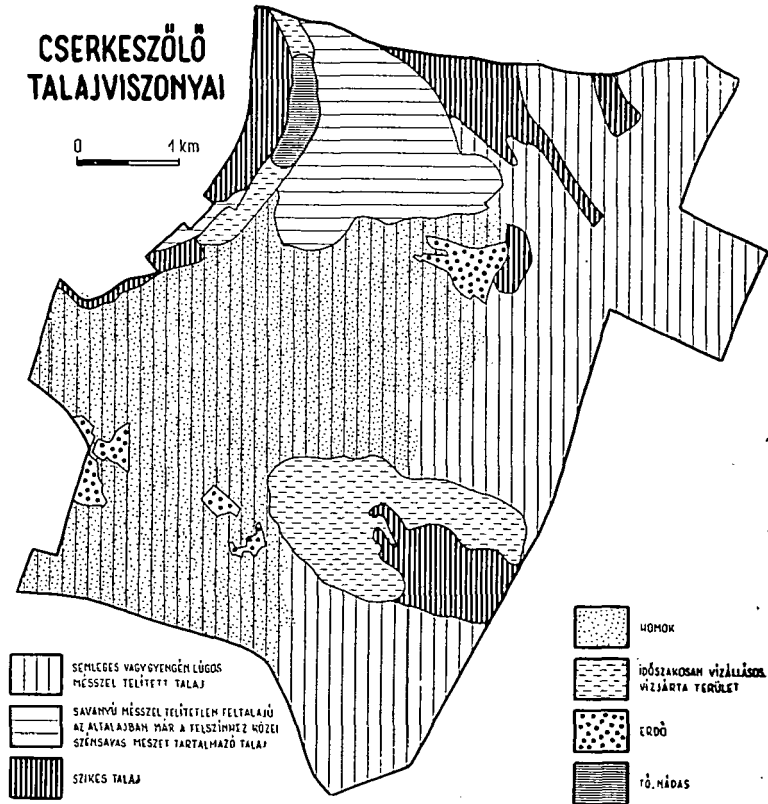
Jellegzetes, hogy a buckák közti mélyedésekben a felszínhez közelfekvő rétegekben rozsdafoltos iszapos homok van, amely a magasra emelkedő talajvíz hatásával magyarázható.

A Bába-halom környéki rész kivételével az egész homokterület meszes. Itt a ráfúvásos tiszai homok vékony lepelrétege mutatható csupán ki. Ilyen a ho-

mokterület keleti végződése is, ahol a típusos futóhomokról a lepelhomokra való áttérés egyenletes.

A *homoktalajok felhasználási foka* nagyon eltérő. A legkedvezőbb helyzet ott van, ahol a szőlő telepítésével gyorsan megindult a humuszosodási folyamat. Ezt követik a korán szántóföldi művelésre bevont egyéb homoktalajok, amelyek humuszállapota ugyancsak megfelelő. A kis területen még fennálló mozgó homokfoltok megszüntetése folyamatban van. Egyébként a laza homoktípusokból a humuszos homok felé való átalakulás általánosan tapasztalható. Így a mezőszégi talajfejlődés egyre kedvezőbb arányt mutat.

A *mezőszégi talajok* a Tiszazug felét borítják. A szolnoki löszháttól Csépa déli határáig összefüggő sávban húzódnak. Cserkeszőlő területének azonban csak alig 18—20%-t alkotják, és a homokot keletről és kis részben északról övezik. Legnagyobb kiterjedésben a közepes humuszrétegű mezőszégi talajok vannak. Csupán a délkeleti határrész kisebb foltjaira jellemzők a vastag humuszrétegek. Sajátosságuk a közepesnél magasabb mésztartalom, bőséges tápanyag tartalékkészlet és a kitűnő fizikai állapot. Az ilyen talajok az év legnagyobb részében jól művelhetők. Magas kapilláris vízemelésük következtében még szárazabb évszakokban is elegendő vizet tárolnak a növények számára és éppen ezért egyenletes mezőgazdasági termelésre alkalmasak.

Északkeleten egész kis területen mészszegény feltalajú világosabb színű alacsonyabb humusztartalmú vályogtalaj van. Szántóföldi művelésre ez is jól használható, de itt a hosszantartó nyári szárazságot már jobban megsínylik a növények.

Cserkeszőlő keleti felében a „Szörfüvesnek“ nevezett területen *szikes al-talajú mezőségi talajok* vannak. Környezetüktől világosabb színűkkel és gyengébb növényzetükkel térnek el. Humuszrétegük vékony és a felszíntől 70—80 cm-re magas sótartalmú vízzáró rétegek vannak. Gyenge vízraktározó képességűek. Rajtuk a nyári szárazságban kiszűnnek a növények. Mivel a termőrétegük vékony, még a bőséges csapadék esetében is gyenge termést adnak. A hirtelen hóolvadások vagy a nagyobb nyári esőzések idején itt gyakoriak a víz-állások.

A *humuszos öntéstalajok* nyugatról szegélyezik a homokvidéket. Alacsony mésztartalmúak, kevésbé tevékenyek, de meszezéssel a kukorica és búza termesztésére nagyon alkalmasak.

A Bába-tó környéki mélyebb területeken a pangó vizek helyén *réti talajok* képződtek. A déli határrészen fekvő Görbeér mentén pedig nagyobb kiterjedésű az átmeneti szike-talajok típusába tartozó szolonyec van.

Társadalmi- gazdasági- és településviszonyok a múltban

A terület társadalmi, gazdasági és települési viszonyainak kialakításában nagy szerepe volt a hosszú időn át fennálló nagybirtokrendszernek, és sajátos bomlási folyamatainak.

A helytelen gazdálkodási formák következtében egyre jobban eladósodó földbirtokosok hol a határ egyik részén, hol a másikon parcelláztak. Ennek következtében rendkívül szétszórt egyenetlen településhálózat alakult ki. A földesúri parcellázásra jellemző volt, hogy csaknem általánosságban a leggyengébb, szántóföldi növénytermesztésre kevésbé alkalmas területek kerültek eladásra. Így közvetve, de akarattuk ellenére hozzájárultak ahhoz, hogy a földhöz jutott parasztság a homok megkötésével értékes szőlőkultúrát teremtett.

A Tiszazug déli részén az újabb kor nagybirtokrendszere a szatmári béke után alakult ki. Rapini Steöszel Kristóf császári tiszt a szabadságharc leverésében szerzett érdemei jutalmául királyi adományként kapta Tiszaug, Tiszasas és Tiszakürt községek egész területét [3]. A földbirtok egysége azonban már a 18. század második felében megszűnt és kezdetét vette a családi alapon való feldarabolódás. A felszabadulás előtti társadalmi és gazdasági viszonyokra különösen a 19. vége és a 20. század első évtizedei hatottak. Ebben az időben a mai Cserkeszőlő területén három nagybirtokos család osztozott. Az északkeleti rész gróf Bolza József tulajdonát képezte. Központja a Bába-halom melletti Cserke-major volt. A középső rész a Tóparti-majossal Bagi Imre, illetőleg halála után, mivel felesége másodsor Szinyeyi Merse Félixhez ment nőül, Szinyeyi birtok néven volt ismeretes. Délnyugaton és délkeleten a Keslerffy birtok helyezkedett el.

A települési viszonyokra különösen Keslerffy utódai és a Bolza nagybirtokosok tevékenysége hatott. A Keslerffy családba benősült Gombár Tivadar, mint egykori kormányfőtanácsos, a gazdálkodáshoz mit sem értett, de annál jobban költekezett. Állandó „pénzügyi nehézségei“ következtében a „gazdál-

kodás“ folyamatosságát csak földeladással biztosította. Így a 19. század végén és a 20. század első évtizedeiben a birtokterület leggyengébb részei, a mai Cserkeszölő homokjai cseréltek gazdát. A rendszertelen földeladások jelentősen hozzájárultak a kapitalizmus idején egyre jobban terjedő tanyás települések kialakulásához.

A Bolza birtok nagyobb arányú parcellázása az első világháború után a Tiszakürti Takarékpénztár közreműködésével kezdődött. Ekkor került felosztásra a Kunszentmárton—kecskeméti műúttól északra fekvő homokterület nagyrésze, amellyel a tanyás település csak tovább terebélyesedett.

CSERKESZÖLŐ TELEPÜLÉSVISZONYAI 1952-BEN

(A VONALKÁZOTT TERÜLET A KIJELÖLT KÖZSÉGGÖZPONT)

A parcellázások során az egykori uradalmi cselédek és a környező községek lakói közül sokan jutottak kisebb-nagyobb földterülethez. Ezzel az eddig alig hasznosított homokon széleskörű szőlőtelepítés kezdődött. Jórészen 1—2 holdas parasztgazdaságok alakultak. Így a Tiszaság közepén elhelyezkedő homokterület a környező községekben folyó hasonló jellegű földeladások révén fokozatosan tanyatelepülési rendszerré változott. Ezzel kapcsolatban érdemes megemlíteni, hogy 1930-ban Tiszakürt 1302 lakóházából 585 (45%) tanya volt. Tanyákon élt a község összlakosságának (4885 fő) 54%-a (2636 fő).

A rendkívül erős széttagoltság kedvezőtlen települési viszonyokat eredményezett. Kisebb csoportosulás azonban egyes szőlőtermesztésre különösen alkalmas területeken mégis kialakult. Így a mai község határ délnyugati részén az Öreg-szőlőkben mintegy 75 tanyából álló település keletkezett. Kevésbé szabályos elrendeződésű, de szintén több tanyából álló csoport jött létre az Égetthalom környékén. A két világháború közötti időben a műút, valamint az arról északra és délre nyíló dűlőutak mentén mintegy 120 tanya épült.

Mivel Tiszakürt külterületi részének egységes fejlesztésére a múltban semiféle tervet sem dolgoztak ki, olyan szétszórt település keletkezett, hogy a község megalakulásakor több mint kétezer főt számláló területnek egyetlen központi jellegű része sem volt.

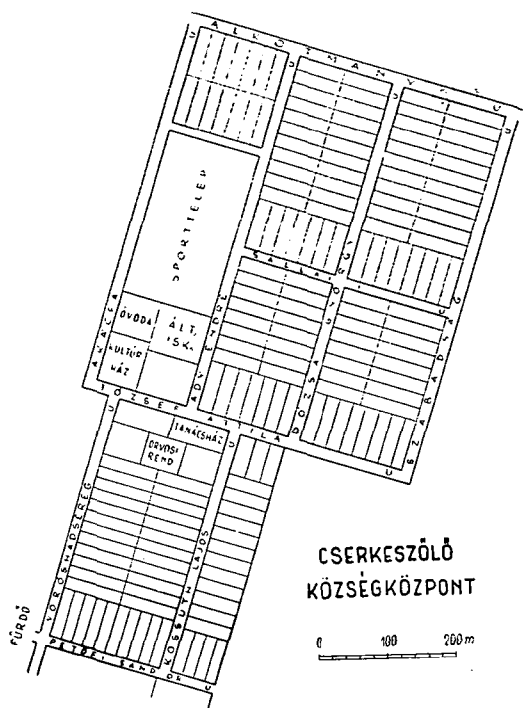
Cserkeszlő megalakulása

Az 1950. évi közigazgatási reform során Tiszakürt külterületi részén a Kisasszonyszőlőkben közigazgatási kirendeltség létesült. Ebből 1952. január 2-án alakult Cserkeszlő önálló tanácsú község. Neve a ma kialakuló központtól délre fekvő kunhalom, helyi elnevezés szerint Cserkehalom átvételéből származik.

Az új községközpont megalakításához döntő lökést adott a hévíz, amely természetszerűleg kijelölte a fürdő helyét és egyben lehetőséget nyújtott a környező részek fejlesztésére. A parcellázást a Kecskemét—Békéscsaba főútvonaltól keletre tervezték, hogy az a szőlővel betelepített részeket ne érintse. Gyengébb szántókat és főleg kismértékben hasznosított legelőket vettek igénybe.

A tervek végrehajtása gyors ütemben következett. 1954-ben felépült a tanácsháza és még ugyanezen évben a község villanyvilágítást is kapott. Rövidesen elkészült az orvosi rendelő, lakás, majd a szövetkezeti felvásárló telep. A fürdőtelepen korszerű szolgáltató üzem (étterem, cukrászda, egyéb üzletek) épült. Míg 1959-ben az új községközpontban minden igényt kielégítő modern általános iskola létesült.

Az egységes közigazgatási és kulturális központ megszüntette az újabb tanyák létesítését, és lehetőséget nyújtott egy nagyobb település kibontakozásához. Ma már a tősgyökeres tanyai lakosok utódai is szívesebben tömörülnek a tervszerűen kiépülő központba, mert itt kulturális felemelkedésük, gazdasági előrehaladásuk sokkal jobban biztosított. Többek között hasonló célok megvalósítását segítik elő a főútvonal mentén kialakuló termelőszövetkezeti központok is. A hévíz felhasználása, az üdülőtelep tervszerű fejlesztése, a körülötte kibontakozó község nagymértékben hozzájárul a Tiszaság legnagyobb kiterjedésű tanyarendszerének felszámolásához. Ezt a nagyszerű fejlődést fejezi ki az a tény, hogy 8 év alatt az új központban mintegy 120 lakóház épült.

A hévíz

A harmincas években Dunántúlon sikerrel járt kőolajfeltárások után az Alföld peremi részein és a Tiszazugban folytak kutatások. Ennek keretében 1942. október 3 és 1943. augusztus 22 között a Kecskemét—kunszentmártoni műút mellett a Kisasszonyszőlőkben végeztek mélyfúrást. A 2311 méteres mélység elérése után bár kőolajhoz nem jutottak, igen értékes artézi víz került a felszínre. A mélyfúrásakor felszökkenő vízhozam ekkor elérte a percnkénti 600 litert és 96 C° -ú volt. 2050 m mélységben 123 C° -ot mértek. (Az ilyen nagy mélységű fúrásokban a magas nyomásviszonyok következtében állhat elő a túlhevített víz. Pl. Oltárcon Zala megyében 3025 méternél 140 C° -os vizet mértek.)

Mivel a nagymennyiségű forró artézi víz a további munkálatokat lehetlenné tette, a kutat a háborús időben lefojtották és nem is gondoltak hasznosítására.

A 2311 méteres mélységet elért kút érdekes rétegsort tárt fel és jó adatokat szolgáltat az Alföld felépítésére vonatkozólag. A feltárt rétegsorokra a következő sajátosságok jellemzők:

A 166 m-ig terjedő pleisztocén szürke-finom szemű csillámokban gazdag homok, homokkő vagy mészkonkréciós agyag.

A 167—634 m-ig fekvő *pliocén levantei* rétegeire az agyag, helyenként szürke durvaszemű homok és aprószemű kavics, kisebb lignit közbetelepülésekkel jellemző. Másutt agyagos homok és homokos agyagréteg van.

635—1226 m-ig a *miocén felső pannon emeletében* a szürke homokos agyag, valamint az agyag és homokpadok, homokkő közbeiktatásával váltakoznak.

1227—2259 m-ig a szürke alsó pannon rétegére olyan márgás agyag, agyagmárga jellemző, melyben lignit és homokkő beiktatódások vannak.

2260—2311 m-ig, a *szarmata és tortoniai* rétegekben szürkés-fehér kemény márgás mészkő, helyenként kavics fordul elő. A legmélyebb szint kemény mészkővében, a középső miocén lajta mészkőre jellemző lithotamniumos rákollótöredékek vannak [4].

Az ártézi kutat 1949. január 9-én nyitották meg ismét és azóta állandó váltakozó mennyiségű és hőmérsékletű víz tör a felszínre. A nagy hozamingadozást a kifolyócsőbe kerülő lerakódások okozzák, míg a hőingadozás a terjeszkedő gázok hűtő hatásával magyarázható. A megfelelő mennyiségű víz folyása csak úgy biztosítható, ha a legfelső 30—40 m-es csőszakaszt kéthónaponként újrafúrják.

A kút hozamának és hőmérsékletének váltakozását az alábbi táblázat fejezi ki:

A mérés ideje:	Vízhozama 1/sec	Hőmérséklete
1949. jan. 10.	—	83,5 C°
1952. nov. 20.	174	92,6
1953. jan. 7.	232	84,0
1955. nov. 15.	118	78,4
1957. aug. 5.	228	84,5

Cserkészlő ártézi kútja az ország legmagasabb átlaghőmérsékletű vizeinek csoportjába tartozik. Csak Pusztaderics (90), Sajóhidvég (90) és Homokkőmáram (94) vize magasabb hőmérsékletű. Mint jódos termálvíz igen értékes gyógyászati hatóanyagokat tartalmaz. Fajsúlya 20 C°-on 1,01624, míg hidrogén ion koncentrációja 7,14. 1 liter vízben oldott alkotórészek ionokban kifejezve mg-ban a következők:

Kationok:

Kálium	99,80
Nátrium	8 884,90
Ammonium	23 80
Calcium	359,90
Magnézium	36,50
Vas	1,92
Összesen:	9 406 82

Anionok:

Klorid	13 782,00
Bromid	36,12
Jódid	7,50
Fluorid	0,50
Szulfát	60,50
Hidrekarbonát	1 224,10
Összesen:	15 110,72

Metaborsav	825,00
Metakovasav	114,40
Szabad szénsav	200,60

Összesen: 1 140,00

A fürdőtelep

A tervezés során 4 kat. hold területet jelöltek ki a fürdőtelep számára. Ezzel lehetőség nyílt a fürdőmedencék parkszerű környezetben való elhelyezésére, és bőségesen maradt hely a továbbfejlesztésre. A fürdőtelep terveit a Szolnoki Tervező Vállalat készítette, míg a kivitelezést 1954-ben a Szolnoki Magasépítő Vállalat kezdte meg. A fürdő kezelését először a Szolnoki Fürdővállalat végezte, majd 1957-ben a község közvetlen kezelése alá került.

Ma a gyógyvizet elsősorban reumatikus fájdalmak, mozgásszervi megbetegedések, továbbá nőgyógyászati és vesebántalmak gyógyítására használják.

A gyógyfürdést 4 összesen 480 m² alapterületű betonmedence látja el. A továbbfejlesztés során 1961-ben készült el az 50 méteres úszómedence. Ezzel nem csupán gyógyfürdésre, hanem strandolásra is nyílt lehetőség.

A fürdőtelep annak ellenére, hogy 600 személy számára fürdési lehetőséget biztosít, mégis sok tekintetben sürgősen továbbfejlesztendő. Jelenleg csak a környező községekből naponta ideérkező betegek számára nyújthat gyógyulást, mivel hosszabb tartózkodásra nincs megfelelő szálloda. A helyi lakosság ugyan a fürdőidényben mintegy 500 ágyat tud biztosítani, de ez közel sem elégíti ki a mind nagyobb számban gyógyulást keresők igényét.

A fürdő továbbfejlesztésének szükségességét mutatja a látogatottság hatalmas mértékű növekedése. Míg 1957-ben 70 ezer, 1958-ban 85 ezer, 1959-ben 90 ezer, addig már 1960-ban 120 ezer látogatója volt. A legnagyobb napi forgalom elérte a 3500 főt. Ezzel a nagyarányú emelkedéssel egyben a kulturált fürdési lehetőségek fokozott csökkenésével kell számolni. A jelenlegi keretek között ugyanis ennyi ember ellátása nem biztosítható. A rendszeres gyógyfürdés igénybevételéhez több nagyvállalat a fürdő mellett nyári üdülőt épített dolgozói számára. Ez a fürdőtelep további fejlesztését segíti elő.

A hévforrás felhasználása a hajtatasos növénytermesztésben

A hévforrás magas átlaghőmérséklete folytán a gyógyászati felhasználás mellett közvetett melegházi fűtésre is alkalmas. Ezt a lehetőséget felhasználva létesült a Cibakházi Vörös Csillag Mezőgazdasági termelőszövetkezet kezelésében a ma már országos hírnévnek örvendő primőr konyhakertészeti telep.

Mivel a hévíz magas gáztartalmú, nagy üledékképződésű, ezért a fűtést ún. hőcseréléssel oldják meg. Ezáltal a melegházi fűtőtestekbe a növények számára káros anyagoktól mentes melegvíz kerül.

Az első üvegház még 1953-ban épült. Később 1957-ben állami támogatással 4 és félmilliósi beruházással 2 ezer m² üvegfelületű hajtatóház és hollandágy létesült. A kertészeti telep gyors fejlődésnek indult. Primőr termékeikből a budapesti idegenforgalmi szállodák mellett külföldre is kerül.

* * *

Ahhoz, hogy a fürdőtelep valóban korszerű körülmények között elláthassa feladatát és a továbbiakban is hozzájárulhasson a község települési viszonyainak fejlesztéséhez több közvetlen feladat megoldására lenne szükség.

Elsőrendű követelményként jelentkezik a fürdő közvetlen környékének végleges rendezése és ezzel kapcsolatos parkosítás megoldása. Feltétlenül indokolt a fürdőhöz vezető bekötő út pormentesített kiépítése.

A gyógyvíz egész éven való hasznosítására mielőbb megvalósítandó a fedett fürdőcsarnok és a szálloda.

Jelentékeny mértékben kibővítendő az öltözőhelyiségek és újabb medencéket kell létesíteni.

Indokoltnak mutatkozna a jó d kivonása is, amely a hazai szükséglet kb. 10%-át fedezné.

A fürdőtelep korszerű kiépítése rövid idő alatt igen jövedelmező vállalkozássá válhatna és ezáltal az Alföld közepén egy Hajdúszoboszlóhoz hasonló fürdőteleppel rendelkezének.

A községfejlesztés másik oldala a már szép sikerekkel rendelkező homoki szőlő- és gyümölcskultúra továbbfejlesztése lehetne. Erre minden lehetőség megvan, hiszen a természeti adottságok sok tekintetben egyeznek a Duna—Tisza közével, ahol már magasfokú kertészet bontakozott ki.

IRODALOM

- [1] A. NAGY M.: Talajföldrajzi megfigyelések a Tiszazugban. Földr. Ért. III., 507—543, 1954.
- [2] BENEDEK É.: Mikroklimakutatás a Tiszazugban. Földr. Ért. III. 544—553, 1954.
- [3] TÓTH D.: Tiszakürt településtörténeti kéziratai.
- [4] SCHULHOF Ö.: Magyarország ásvány- és gyógyvizei. Budapest, 1—950, 1957.

РОЛЬ ТЕРМАЛЬНОЙ ВОДЫ В ФОРМЛИЕНИИ ОТНОШЕНИЙ ПОСЕЛЕНИЯ ЧЕРКЕСЕЛО

К. МОХОЛИ

В связи с разведками нефти на Большой венгерской низменности в 1943 г в южно-восточной части Тисазуга, на месте сегодняшнего Тисазуга из глубины 2300 метров забила артезианская вода температуры 06° Ц. Так как вырывающаяся термальная вод вопрепятствовала дальнейшим работам, колодец был закрыт и его снова открыли только в 1949 г. Ценность богатой минеральными веществами артезианской воды скоро была распознана населением окрестностей и многие начали искать лечения в пропитанном термальной водой песке от ревматических и других органических заболеваний.

Административная реформа 1950 г. открыла возможность, чтобы предместья Тисакюрта, до сих пор хуторского типа встали на путь самостоятельного развития. Термальная вода во многом способствовала образованию центра Черкесело, основанного в 1952 г. Она наметила место курорта и в то же время дала возможность к развитию окрестностей.

Во время планового хозяйства быстро расширились возможности применения термальной воды. В 1953 г. была создана ранняя культура овощей, отопленная термальной водой, а в 1954 г. была построена и купальня. Параллельно с этим около курорта, на не употребленной до сих пор, слабого качества песчаной территории была выстроена новая деревня. В 1957 г. с вложением 4,5 миллиона форинтов были созданы на площади 2 тысяч м² теплица и

т. н. голландский парник. Огородничество производит свои ранние продукты для больших будапештских гостиниц. Развитие курорта выражается наилучше, кроме обширных новых построек, чрезмерным повышением посетителей. В 1957 г. было 70 тысяч, в 1958 г. 85 тысяч, в 1959 90 тысяч а в 1960 г. уже 120 тысяч посетителей курорта. Самое большое однодневное посещение достигало 3500 человек.

DIE ROLLE DES THERMALWASSERS IN DER AUSGESTALTUNG DER SIEDLUNGSVERHALTNISSE IN CSERKESZÖLÖ

Von

K. MOHOLI

Im Laufe der Suche nach Erdöl im Jahre 1943 brach im südöstlichen Teil des Tiszawinkels an der Stelle des heutigen Cserkeszölő aus 2300 m Tiefe 96°-iges artesisches Wasser hervor. Nach dem die hervorquellende Thermalquelle die weiteren Arbeiten hinderte, wurde der Brunnen geschlossen und erst in 1949 wieder geöffnet. Die Bewohner der umliegenden Siedlungen erkannten bald den Wert des an Mineralstoffen reichen artesischen Wassers, und viele von ihnen suchten in dem Thermalwasser-durchtränkten Sand Heilung für ihre rheumatischen Schmerzen und anderen, organischen Leiden.

In 1950 schuf die Verwaltungsreform die Möglichkeit für die bisher in Einzelhöfen angesiedelte Peripherie von Tiszakürt, den Weg der selbständigen Entwicklung zu betreten. Das Thermalwasser trug viel dazu bei, daß in 1952 Cserkeszölő zum Mittelpunkt wurde. Die Quelle bestimmte den Ort des Bades und gab auch die Möglichkeit, die Umgebung weiter zu entwickeln.

Durch die Planwirtschaft wurden die Möglichkeiten für die Ausnützung des Thermalwassers schnell geschaffen. In 1953 entstand eine mit Thermalwasser geheizte Primeurs-Küchengärtnerei, in 1954 wurde auch das Bad errichtet. Gleichzeitig wurde neben dem Badeort auf dem bisher unbenutzten, armen Sandgebiet die neue Gemeinde ausgebaut. In 1957 wurden mit viereinhalb Millionen Investition ein 2000 m² umfassendes Treibhaus und ein sog. holländisches Warmbeet eingestellt. Die Gärtnerei versieht mit ihren Primeurs die Fremdenhotels von Budapest. Die Entwicklung des Badeortes wird außer den großen Bauarbeiten am besten durch die ständig steigende Anzahl der Badegäste ausgedrückt. 1957 — 70,000; 1958 — 85,000; 1959 — 90,000, in 1960 schon 120,000. Die höchste Frequenz war bisher: 3500 Badegäste an einem Tag.